

חרב כחלל (חולין ב: - ג.)

מקור:

Our says: סוף ב עמוד ב, גמרא חולין

תלמוד בבלי מסכת חולין דף ב עמוד ב
האי טמא דאיטמא במאי? אילימא דאיטמי במת, בחלל חרב אמר רחמנא, (ג עמוד א) חרב הרי הוא כחלל, אב הטומאה הוא.
לטמיה לסקין ואזל סכין וטמיה לבשר! אלא דאיטמי בשרץ. ואי בעית אימא: לעולם דאיטמי במת, וכגון שבדק קרומית של קנה ושחט בה

במדבר פרק יט, טז
(טז) וְכָל אֲשֶׁר יִגַע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּחָלָל חָרֵב אוֹ בְּמֵת אוֹ בְּעֶצֶם אָדָם אוֹ בְּקֶבֶר יִטְמָא שְׂבַעֶת יָמִים:
("ורבותינו עשו בו מדרש מפני יתורו לומר שהחרב כחלל, שלא בא הכתוב אלא להשוות החלל והחרב לומר שהוא נעשה אבי אבות לטומאה כמת עצמו ומטמא אדם וכלים טומאת שבעה" - הרמב"ן שם)

The סכין ארוכה has a concern that the person may come in contact with the animal and defile it. The חרב helps mitigate the concern of him being מטמא the טומאת מת. But, if the חרב is טומאת מת, then per חרב כחלל the סכין itself would be מטמא the לבשר! That's a problem.

חרב כחלל - Did the גמרא really need to invoke חרב כחלל (ג.) ד"ה חרב?

The answer is not really, but because חרב כחלל is a special halacha that defies the rules.

"אלא רבותא קאמר דאפילו ראשון הוי האי בשר" - רש"י (ג.)

"משום דטומאה פסיקתא ניהא ליה למינקט דלא איפשר למיהוי האי בשר טמא לעולם מה שאין כן בטומאת מת – רשב"א (ב):
דאיפשר למיהוי ראשון או שני"

"דכיון דחרב הרי הוא כחלל היכי מעייל ליה לסכין בעזרה הוה ליה כמכניס טמא מת – ראב"ד הובא ברמב"ן (ב):
למקדש...סכין גופיה אסור להכניסו שם במקדש"

If (a) most כלים have the חידוש of חרב כחלל, i.e. all חרס חרס, and (b) the יסוד of חרב כחלל is a function of the role of כלים themselves, "accessory בתורת", it's possible that the גמ' applied חרב כחלל as a default w/respect to כלים. It isn't so much then לרבותא טפי but the average wielded knife, b/c of what it is will operate on the basis of חרב כחלל.

the common denominator of these is that חרב כחלל is a major חידוש and thus brings something extra to the table in the גמרא חולין which we need to explore further.

What is the nature of this special הלכה of חרב כחלל which defies the normal rules?

I. חרב כחלל/status of טומאה. The כ"ף הדמיון. Four options (from most extreme to least extreme status).

(1) כמת עצמו/חפצא דמת

is the closest to saying this, but even still RMR doesn't think it's possible. "ואף על פי שהיא אינה גופו של מת מאחר שהקישתו תורה לחלל כגופו של מת חשבינן ליה".
תני כלי מתכות גבי אלו טומאות שהנזיר מגלח היינו טעמא דבכלל מת איתניהו דדבר פשוט הוא דחרב הרי הוא כחלל"
and אהל המת מחלק between ר' חיים הל' טומאת מת (ז:ו) - כמת עצמו Specifically not חרב כחלל - that even if in מת we'd say the אהל is מטמא from the outside, we won't say the same thing in חרב כחלל, i.e. it'd only be מטמא from the inside.

(2) "חלות" בפ"ע חרב כחלל

חלות טומאת אב! A חרב basically is a חרב טמא במת/ראשון ר"ח - that a חרב makes a חרב into an חרב טמא במת/ראשון ר"ח - (this is ר"ח not acc. to אלחנן ר' אלחנן ר"ח and the way רמ"ר read him in חולין). (רמב"ן חולין ז"ל כתב הכא).
¹דאע"ג דאיטמי בטמא מת נעשה אב הטומאה"

¹ "סורא" ח"ג עמ' 132: "אילימא דאיטמא במת וכו' פיר' כל טומאת מת הנוגעת בכלי מתכות יורד לבנה (לגבה?) אם הוא אב נעשה כלי מתכות שנגע בה אב ואפי' אם הוא וילד נעשה הסכין אב דגמרינן לה כדפרשו דכת' בחלל חרב חרב הרי הוא כחלל ומה חרב שנוגע במת נעשה כמת כך כל טומאה הנוגע בו כלי מתכות נעשה הכלי אב וכיון שהחרב שנוגעת במת הרי היא כמת הנוגע בחרב הרי הוא אב הטומאה..."

(פשוטות and) הגרי"מ פנינשטיין acc. to מאירי -

There are different kinds of חרב depending on how they contract the מת. If it receives through טומאה אהל it is "weaker" but if it receives through טומאה אהל it can be מגע then it can be טומאה. This differentiation can only be possible if we look at חרב as חלות, adjusting its rules based on formal דינים.

משכב הזב -

a. "וגבי טבעת ליכא says רש"י חולין (עא:) ד"ה כי קאמר רבה - טומאת משא/טומאה היוצאת מגופו. למימר תטמא את האדם במשא שאין משא אלא למי שהטומאה יוצאה ממנו כגון מת ונבלה ומעיינות הזב אבל טמא מת אף על פי שהוא אב הטומאה אין לו משא וטבעת טהורה נמי אין טומאה on the basis of מטמא במשא isn't טבעת רש"י however calls out 'תוס' ומה שפירש נמי דאין טומאת משא אלא למי שטומאה באה ממנו הרי מדרס הזב דמטמא במשא: באה ממנו לטמא They think that we should apply טמא וה"נ טבעת שנגעה במת כיון דהויא כחלל לטמא במשא the same way we say חרב even though חרב מגופו יוצא חרב כחלל to במשא despite its not being טומאה היוצא מגופו.

טומאה היוצא מגופו is unique, and works outside the מדרס/משכב הזב will respond by saying that רש"י, לכאורה חלות בפ"ע a b/c it's.

b. משכב הזב נעשה אב based on the שם גמ' says² that רש"י (סו:) - משכב הגזול/דליכא בעלות. which if not for some formal חלות type of דין is hardly doesn't apply to משכב הגזול, משכב הזב תולדותיהן תוס' throw their hands up, "וזהו תימה!".³ In fact, ד"ה דגזול משכב.

c. תולדותיהן לאו כיוצא we say טומאה The גמ' establishes that with respect to - תוס' ב"ק (ב:) a. אדם וכלים but מטמא אוכלין ומשקין is תולדה, מטמא אדם וכלים אב, for while the אב, תולדותיהן כיוצא בהן of טומאה חרב כחלל as an example in טומאה גמ' doesn't refer to חרב כחלל. After all, a טמא makes the חרב כחלל like it, i.e. to be אדם וכלים. But, as שיעורי ר' מטמא אדם משכב הזב, which is also דוד פוברסקי ב"ק (סו:) points out, they don't ask about משכב הזב, and should also be an example in טומאה of טומאה. Why, then, didn't תוס' ask from there, and concurrently, why isn't it an example the גמ' would bring up to prove He suggests, as did RMR, that maybe it's b/c חרב isn't really a חרב כיוצא בהן? ייש מהן כיוצא בהן. Even though it has the properties, then, it still isn't a חרב vis-à-vis the question חרב כיוצא בהן תולדה.

Second-degree contact with מת-itself or חפצא של טומאת מת (and also חפצא של טומאת מת) or חפצא של טומאת מת (חפצא של טומאת מת) מצורף למת (3) מת/טומאת מת.

כלים שננטאו במת בין במגע בין באהל הרי הן לנוגע בהן כנוגע במת עצמו - רמב"ם הל' טו"מ (א:ג), Maybe -

(4) a.k.a superconductivity, הדרגה/דרגות הטומאה

"וכל כלים חוץ מכלי חרס שנגעו בטומאת מת נעשו כמותה, אם אב אב, אם - רע"ב פסחים (א:ו), עדיות (ב:א) - ראשון ראשון, דכתיב (במדבר י"ט) בחלל חרב, ודרשין חרב הרי הוא כחלל, שהחרב שנגע במת נעשה אבי אבות כמת עצמו, וכשנגע בטמא מת שהוא אב נעשה ג"כ החרב אב, והוא הדין לכל שאר כלים חוץ מכלי חרס".⁴

אב מטמא as being about how we look at the issue of ר"ח and רע"ב explained קוב"ש פסחים אות סז ראשון but a כלי מטמא אב can be מטמא אב. If the issue in general is that only an אב can be מטמא אב, then even in/with חרב כחלל, חרב כחלל a. If the issue in general is that a כלי cannot be מטמא by a ראשון but only by an אב, then even in חרב כחלל it shouldn't be able to receive טומאה from the ראשון. But, if the issue in general is that a כלי cannot become a שני, then there will be no issue whatsoever in חרב כחלל where it will become a ראשון via contact with this ראשון/טמא בטמא מת per superconductivity. That is how אלחנן ר' explains this.

²ז"ל: "משכבו - איש אשר יגע במשכבו (שם/ויקרא/טו) גזירת הכתוב להוציא את המשכב הגזול שאינו נעשה אב הטומאה לטמא אדם."

³ אמנם וזה הלשון בסוף דיבורם: "אבל גזל או גנב משכב גמור דחבריה מטמא משכב לכ"ע"

⁴ Sounds like חרב במת has not only status/level of טומאה as a מת, but also the identity of the source itself, as opposed to חרב במת which only has the level of טומאה as a מת but not the identity of its source. חרב שנגע במת is just an אב. Perhaps, on that level חרב כטמא מת is a generic טומאה, something רמ"ר spoke about.

